

СХВАЛЕНО

Вченою радою КНЗ КОР
«Київський обласний інститут
післядипломної освіти
педагогічних кадрів»
(протокол від 22 січня 2026 р. №1)

ЗАТВЕРДЖЕНО

**ОСВІТНЯ ПРОГРАМА
ПІДВИЩЕННЯ КВАЛІФІКАЦІЇ
«ПРОФІЛЬНЕ НАВЧАННЯ ЯК СКЛАДОВА
ПРОФЕСІЙНОЇ ОРІЄНТАЦІЇ ЗАКЛАДУ ОСВІТИ»
для керівників та педагогічних працівників закладів освіти**

Розробники:

Віра Рогова, кандидат педагогічних наук, заслужений працівник освіти України;

Наталія Клокар, доктор педагогічних наук, професор, заслужений працівник освіти України, професор кафедри суспільно-гуманітарних наук;

Андрій Довгань, кандидат географічних наук, доцент, доцент кафедри природничо-математичної освіти та технологій;

Ірина Сотніченко, кандидат педагогічних наук, доцент кафедри природничо-математичної освіти та технологій;

Ірина Дишлева, кандидат педагогічних наук, доцент кафедри педагогіки, психології та менеджменту освіти;

Анна Тіщенко, завідувач відділу загальної середньої освіти;

Олена Дерій, методист вищої категорії ресурсного центру підтримки інклюзивної освіти, керівник проєкту «Служба підтримки»;

Людмила Локоткова, завідувач Обласного ресурсного центру підтримки інклюзивної освіти;

Галина Рибитва, завідувач відділу педагогічної майстерності, інновацій та розвитку обдарованої дитини;

Юлія Гаркавенко, методист відділу психологічної підтримки та ментального здоров'я;

Тетяна Корж, методист відділу раннього розвитку, дошкільної та початкової освіти;

Оксана Полозюк, методист вищої категорії відділу психологічної підтримки та ментального здоров'я.

Рецензент:

Катерина Плівачук, кандидат педагогічних наук, доцент, завідувач кафедри соціально-гуманітарної освіти КНЗ КОР «Київський обласний інститут післядипломної освіти педагогічних кадрів»

ПОЯСНЮВАЛЬНА ЗАПИСКА

Освітню програму підвищення кваліфікації педагогічних кадрів «**Профільне навчання як складова професійної орієнтації закладу освіти**» (далі – Програма) укладено з урахуванням викликів часу і запитів українського суспільства щодо формування нової генерації освічених громадян, здатних діяти ефективно й успішно в умовах людиноорієнтованої Індустрії 5.0, адаптуватися до нових викликів ринку праці цифрового суспільства і досягати успіху в житті. Сучасна система освіти України переживає період глибоких трансформацій, зумовлених євроінтеграційними впливами, викликами війни та потребою формувати покоління громадян, які мають гармонійно поєднувати цінності людського суспільства і можливості інформаційно-цифрових технологій, володіти навичками критичного мислення, відповідальності, самоорганізації та співпраці, здатних усвідомлено підходити до вибору профілю навчання у старшій школі та, відповідно, майбутньої професії/сфери діяльності, а також реалізацією нової освітньої парадигми, побудованої відповідно до Державного стандарту профільної середньої освіти. У цьому контексті надзвичайно важливою є підготовка педагогічних кадрів, які ефективно упроваджують у профільній школі сучасні освітні технології та володіють методиками та інструментами профорієнтаційної роботи з дітьми та молоддю на різних етапах їхнього навчання в ЗЗСО, формують м'які навички, життєві компетентності та лідерські якості.

Обсяг підвищення кваліфікації: 45 годин (1,5 кредита ЄКТС).

Форма підвищення кваліфікації: очна, дистанційна, змішана.

Напрями підвищення кваліфікації: розвиток загальних і професійних компетентностей відповідно до професійних стандартів за професіями «Вчитель закладу загальної середньої освіти», «Керівник (директор) закладу загальної середньої освіти» та Порядку підвищення кваліфікації педагогічних і науково-педагогічних працівників, затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 21 серпня 2019 р. № 800.

Мета: оновлення знань педагогів, набуття ними нових/додаткових навичок/компетентностей у частині оволодіння технологіями, методиками та інструментарієм проведення ефективної професійної орієнтації дітей та молоді, розкриття особливостей реформи Нової української школи в частині профільної освіти та Державного стандарту профільної середньої освіти, проведення профорієнтаційної роботи задля свідомого вибору здобувачами освіти профілю навчання.

Основні завдання:

- розвиток умінь педагогічних працівників проектувати та реалізовувати профільні освітні траєкторії учнів відповідно до Державного стандарту профільної середньої освіти з урахуванням академічних, професійних і особистісних потреб старшокласників;
- удосконалення навички моделювання процесу професійної орієнтації дітей та молоді в процесі викладання шкільних предметів;
- розвиток компетентності командної та міжпредметної взаємодії для забезпечення гнучкої організації освітнього процесу в профільній старшій школі;
- оновлення/набуття нових знань щодо професійної орієнтації дітей та молоді, основних понять і положень, що розкривають її сутність, міжнародних освітніх практик щодо проведення відповідної роботи;
- огляд стану і тенденцій сучасного ринку праці, викликів цифрового суспільства щодо ключових компетенцій фахівця нової генерації;
- розгляд сучасних технологій, методик та інструментарію профорієнтаційної роботи в закладі освіти, удосконалення вміння їх використання у процесі викладання шкільних предметів, проведення позакласної роботи, взаємодії з батьками учнів;
- розкриття особливостей професійного самовизначення здобувачів освіти з особливими освітніми потребами з урахуванням їхніх індивідуальних можливостей, інтересів та освітніх потреб, використання технологій та інструментів інклюзивної профорієнтації;
- осмислення важливості та необхідності ефективного використання сучасних технологій, методик та інструментарію професійної орієнтації в ЗЗСО як ключового чинника у виборі

профілю навчання у старшій школі, та, відповідно, вибору майбутньої професії/сфери діяльності;

– розвиток морально-етичних засад професійної діяльності педагога, сприяння формуванню єдиного педагогічного середовища фахівців, не байдужих до долі випускників школи, їхньої майбутньої професійної діяльності й життєвого успіху.

Актуальність Програми. Питання підвищення кваліфікації й безперервного професійного розвитку педагогів набуває особливої ваги у зв'язку зі змінами у соціально-економічному житті країни, викликами інформаційно-цифрового суспільства, зрослими вимогами до професійних компетентностей фахівців ХХІ-го ст., прийняттям Концепції «Нова українська школа», Державного стандарту профільної середньої освіти, виклику ринку праці цифрового суспільства, а також особливостями функціонування закладів освіти в умовах воєнного/повоєнного стану. У цьому контексті надзвичайно важливою стає потреба в педагогічних кадрах, здатних не лише ефективно організовувати освітній процес, забезпечувати його відповідний контент, а й володіти технологіями, методиками та інструментами профорієнтаційної роботи з дітьми та молоддю на різних етапах їхнього навчання в ЗЗСО, сприяти й підтримувати кожного учня у його свідомому виборі профілю навчання в старшій школі, та, відповідно, виборі майбутньої професії/сфери діяльності, формувати м'які навички і життєві компетентності.

Результати навчання

Підвищення кваліфікації передбачає:

– вдосконалення набутих та формування й розвиток професійних компетентностей слухачів щодо організації освітнього процесу в старшій профільній школі, технологій, методик та інструментарію профорієнтаційної роботи з дітьми та молоддю на різних етапах їхнього навчання в ЗЗСО, в т.ч. учнів з особливими потребами в умовах інклюзивного навчання;

– формування у педагогічних працівників умінь проєктувати та реалізовувати профільні освітні траєкторії учнів відповідно до Державного стандарту профільної середньої освіти, з урахуванням академічних, професійних і особистісних потреб старшокласників.

Удосконалення раніше набутих та/або набуття нових компетентностей відповідно до професійного стандарту за професією «Вчитель закладу загальної середньої освіти» в межах професійної діяльності або галузі знань передбачає:

Подальший розвиток загальних компетентностей: громадянської (ЗК.01), соціальної (ЗК.02), культурологічної (ЗК.03), когнітивної (ЗК.04), підприємницької (ЗК.05).

Формування та подальший розвиток професійних компетентностей: А1. Мовно-комунікативної, А2. Предметно-методичної, А3. Інформаційно-цифрової, Б.1. Психологічної, Б.2. Емоційно-етичної, Б.3. Компетентності педагогічного партнерства, В.1. Інклюзивної, В.2. Здоров'язбережувальної, В.3. Проєктувальної, Г.1. Прогностичної, Г.2. Організаційної, Г.3. Оцінювально-аналітичної, Д.1. Здатності до навчання впродовж життя.

Основні результати підвищення кваліфікації слухачів:

– поглиблено знання з ключових концептів професійної орієнтації дітей та молоді, основних понять і положень, що розкривають її сутність, міжнародних освітніх практик щодо проведення відповідної роботи;

– здійснено огляд стану і тенденцій сучасного ринку праці, викликів цифрового суспільства щодо ключових компетенцій фахівця нової генерації;

– удосконалено вміння використання сучасних технологій, методик та інструментарію професійної орієнтації дітей та молоді у процесі викладання шкільних предметів, проведення позакласної роботи, взаємодії з батьками учнів;

– подальшого розвитку набула навичка педагогічних працівників проєктувати та реалізовувати профільні освітні траєкторії учнів відповідно до Державного стандарту профільної середньої освіти з урахуванням академічних, професійних і особистісних потреб старшокласників;

- розширено можливість моделювання професійної орієнтації дітей та молоді в процесі викладання шкільних предметів;
- розвинуто компетентності командної та міжпредметної взаємодії для забезпечення гнучкої організації освітнього процесу в профільній старшій школі;
- розкрито особливості організації освітнього процесу в профільних класах з урахуванням кластерного підходу;
- актуалізовано особливості професійного самовизначення здобувачів освіти з особливими освітніми потребами з урахуванням їхніх індивідуальних можливостей, інтересів та освітніх потреб, використання технологій та інструментів інклюзивної профорієнтації;
- осмислено важливість та необхідність ефективного використання сучасних підходів до професійної орієнтації в ЗЗСО як ключового чинника у виборі профілю навчання у старшій школі, та, відповідно, вибору майбутньої професії/сфери діяльності;
- подальшого розвитку набули морально-етичні засади професійної діяльності педагога, процес формування єдиного педагогічного середовища фахівців, не байдужих до долі випускників школи, їхньої майбутньої професійної діяльності й життєвого успіху.

Особливості організації освітнього процесу

Вибір форми організації освітнього процесу, методів і засобів для досягнення результатів навчання, визначених Програмою, здійснює суб'єкт ПК.

Очікувані результати навчання за Програмою можуть різнитися залежно від рівня професійних компетентностей слухачів.

Теоретичний складник Програми може реалізовуватися через такі форми роботи як лекції, відеолекції, вебінари, відеоконференції тощо. Практичний складник – через практикуми, проєктну діяльність, навчальні тренінги, семінари, диспути, майстер-класи тощо.

Навчальні заняття в синхронному режимі за дистанційною формою навчання проводяться з використанням спеціального програмного забезпечення для проведення веб-конференцій з обов'язковою участю слухачів. Інші форми занять в асинхронному режимі проводяться за різними форматами, визначеними суб'єктами ПК.

Слухачі, які успішно пройшли навчання та підсумкову атестацію, отримують свідоцтво (сертифікат) про підвищення кваліфікації встановленого зразка.

Зміст Програми та форми роботи

Зміст Програми передбачає теоретичний та практичний складники навчання слухачів, а також виконання ними самостійної роботи.

Теоретичний складник Програми зорієнтований на оновлення/поглиблення знань слухачів щодо сучасних викликів цифрового суспільства, тренду ринку праці й професій XXI-го ст., ролі педагога у побудові системи професійної орієнтації учнів ЗЗСО та особливостей проведення профорієнтаційної роботи в процесі організації та змістового наповнення освітнього процесу в старшій (профільній) школі.

Практичний складник Програми спрямований на: розвиток практичних умінь і навичок слухачів з удосконалення навички проведення професійної орієнтації здобувачів освіти різних вікових категорій, відпрацювання технологій, методик та інструментарію профорієнтаційної роботи у старшій профільній школі, співпраці, пошуку інноваційних рішень у проведенні відповідної роботи з учнями та їхніми батьками, представниками місцевих громад, стейкхолдерів.

Практичні завдання виконуються слухачами під час проведення практики на базі успішних представників різних професій, закладів професійно-технічної (професійної), передвищої та вищої освіти, бізнесу, міжнародних фондаций, що передбачено навчально-тематичним планом Програми.

Самостійна робота слухачів передбачає вивчення літературних та інформаційних джерел з професійної орієнтації, матеріалів кращих міжнародних і українських практик, підготовку та

активну участь у тематичній дискусії з питань професійної орієнтації та профільного навчання дітей та молоді.

Матеріально-технічне забезпечення освітнього процесу

- для очного навчання: мультимедійний проєктор; ноутбук, інтерактивна дошка зі спеціальним програмним забезпеченням, фліп-чарт, персональні комп'ютери, навчальні матеріали, сучасне програмне забезпечення, швидкісний Інтернет-канал;
- для дистанційного навчання: комп'ютерна техніка (комп'ютер/ноутбук, веб-камера, мікрофон), доступ до швидкісного Інтернет-каналу, LMS суб'єкта ПК, програмне забезпечення для проведення занять за дистанційною формою.

Орієнтовний навчально-тематичний план

МОДУЛЬ I. Професійна орієнтація в закладі освіти: сучасні підходи

п/н	Назва теми	Інтеракт лекції	Прак тичні	Самост робота	Всього годин
1.1.	Цифрове суспільство: школа і виклики ринку праці	2			2
1.2.	Служба кар'єрного радника як провідника у світі професій		2		2
1.3.	Моделі профорієнтаційної роботи в дошкільній і початковій освіті		2		2
1.4.	Моделі профорієнтаційної роботи у 5-8 класах		2		2
1.5.	Модель системної профорієнтаційної роботи у 9-11 (12) класах: стратегії кар'єрного проєктування та професійного самовизначення випускників		2		2
1.6.	Профорієнтаційна робота в умовах інклюзивного освітнього середовища	1	2		3
1.7.	Тематична дискусія «Сучасна школа і потреби учнів у підготовці до свідомого вибору майбутньої професії: допомагаємо чи не заважаємо?»		2		2
	Всього годин	3	12		15

МОДУЛЬ II. Проєктна діяльність

Практика та самостійна робота слухачів (4 год. + 6 год.)

Практичні заняття слухачів (4 год.) проводяться на базі успішних представників різних професій, закладів професійно-технічної (професійної), передвищої та вищої освіти, бізнесу, міжнародних фондів, що передбачено навчально-тематичним планом Програми та відповідними договорами між Інститутом і суб'єктами практики.

Керована самостійна робота слухачів (6 год.) передбачає вивчення літературних та інформаційних джерел з професійної орієнтації, матеріалів кращих міжнародних і українських практик, та, як результат, підготовку авторських проєктів з питань професійної орієнтації та профільного навчання дітей та молоді.

МОДУЛЬ III. Профільне навчання

п/н	Назва теми	Інтеракт лекції	Практичні	Самост робота	Всього годин
3.1.	Нормативно-правове забезпечення профільної освіти	2			2
3.2.	Концептуальні засади профільної середньої освіти	2			2
3.3.	Підготовка до профільного навчання в базовій середній освіті: завдання та реалізація		2		2
3.4.	Особливості організації освітнього процесу у старшій профільній школі: мовно-літературний кластер		3		3
3.5.	Особливості організації освітнього процесу у старшій профільній школі: STEM кластер		4		4
3.6.	Особливості організації освітнього процесу у старшій профільній школі: соціально-гуманітарний кластер		3		3
3.7.	Проекти		4		4
	Всього	4	16		20

ЗМІСТ ПРОГРАМИ

МОДУЛЬ I. Професійна орієнтація в закладі освіти: сучасні підходи

Тема 1.1. Цифрове суспільство: школа і виклики ринку праці.

Цифровізація і штучний інтелект як глобальний виклик. Ринок праці сьогодення і найближчого майбутнього: стан і тенденції. Ключові компетенції фахівця сучасного ринку праці. Профорієнтація як складова розвитку людського потенціалу, ключ до адаптації молоді в мінливому світі, інвестиція у майбутнє кожної дитини і суспільства. Модель ефективної професійної орієнтації в ЗЗСО. Комплексний підхід: знання, навички, ресурси, практика. Кар'єрний радник – провідник у світі професій. Основні ролі школи і педагога у професійній орієнтації: психолого-педагогічний супровід учнів; активізація самопізнання та мотивації до свідомого вибору профілю навчання у старшій школі та вибору майбутньої професії; співпраця з батьками, психологами, кар'єрними консультантами.

Тема 1.2. Служба кар'єрного радника як провідника у світі професій.

Створення служби кар'єрного радника як вагома складова реалізації завдань Нової української школи. Нормативно-правове забезпечення діяльності служби кар'єрного радника: що може і має зробити керівник закладу освіти, педагоги, батьківська громада, місцева влада. Посадова інструкція кар'єрного радника ЗЗСО. Етапи і шляхи побудови моделі системної професійної орієнтації у ЗЗСО: професія починається з мрії. Взаємодія і співпраця з суб'єктами моделі як ключовий фактор успішності професійної орієнтації дітей та молоді. Роль кар'єрного радника у формуванні в школярів культури самопізнання, усвідомленого вибору, вміння не боятися змін. Технології та інструменти роботи кар'єрного радника. Кар'єрний радник як навігатор можливостей дитини у виборі професії: Що саме ми даємо учневі? Що отримує школа?

Тема 1.3. Моделі профорієнтаційної роботи в дошкільній і початковій освіті.

Профорієнтаційна робота в дошкільній та початковій освіті як важлива складова формування життєвої компетентності дитини, її позитивного ставлення до праці, пізнання світу професій. Нормативно-правові засади профорієнтаційної роботи в закладах дошкільної освіти та початковій школі. Рання профорієнтація, що реалізується через ігрову, пізнавальну, комунікативну та творчу діяльність. Поняття та структура моделі профорієнтаційної роботи, її

мета, завдання, принципи та основні компоненти (цільовий, змістовий, діяльнісний, результативний). Педагогічні умови ефективної реалізації профорієнтаційної моделі (вікові особливості, інтегрований підхід, партнерська взаємодія з батьками, використання гри, проектної діяльності, зустрічей із представниками різних професій). Роль вихователя та вчителя початкових класів як фасилітатора пізнання дитиною світу професій і власних інтересів та здібностей.

Модель профорієнтаційної роботи психолога, що ґрунтується на вікових психологічних особливостях дітей дошкільного віку та учнів початкової школи, принципах наступності освіти, індивідуального підходу та компетентнісної парадигми. Сучасні психодіагностичні, ігрові та розвивальні інструменти виявлення інтересів, нахилів, здібностей і сильних сторін дитини, які формують основу для подальшого усвідомленого вибору освітнього профілю.

Тема 1.4. Моделі профорієнтаційної роботи у 5-8 класах.

Профорієнтація у 5-8 класах: цілі та завдання. Реалістична мета: формування усвідомленого освітньо-професійного вибору.

Вікові особливості учнів як обмеження й ресурс моделі. Когнітивна нестабільність і пошук ідентичності. Схильність до соціального наслідування та короткострокових рішень.

Закономірності формування пізнавальних, навчальних і позанавчальних інтересів, розвиток здібностей і схильностей учнів, а також вплив освітнього середовища школи на процес самопізнання та становлення особистості дитини.

Побудова структури моделі профорієнтаційної роботи: кроки впровадження. Самопізнання (інтереси, здібності, цінності). Світ професій і ринку праці.

Профорієнтація як частина освітнього процесу, а не окремий захід. Інтеграція профорієнтації в предмети (біологія, географія, «Підприємництво та фінансова грамотність», технології тощо).

Методики та інструменти профорієнтаційної роботи в 5-8 класах. Анкетування й опитувальники. Проектні та дослідницькі завдання. Освітні кейси та рольові моделі професій. Профорієнтаційні практики. Міні-проекти, міжпредметні модулі, навчальні симуляції.

Зустрічі з успішними фахівцями-представниками різних професій як аналітична та мотиваційна подія. Взаємодія з батьками у моделі профорієнтації. Узгодження очікувань. Типові конфлікти «батьківський сценарій – інтереси дитини».

Оцінювання результатів профорієнтаційної роботи. Що реально можна оцінити (не сам професійний вибір, а готовність до нього). Критерії: усвідомленість, аргументованість, гнучкість вибору.

Аналіз ресурсів школи. Планування системної роботи на навчальний рік. Командна взаємодія педагогів.

Тема 1.5. Модель системної профорієнтаційної роботи у 9-11 (12) класах: стратегії кар'єрного проектування та професійного самовизначення випускників.

Психологічний супровід вибору: Аналіз вікових особливостей старшокласників (15–18 років). Робота з «кар'єрною тривою» та формування відповідальності за вибір профілю навчання. Використання концепції «людина і світ професій» для розширення горизонтів самовизначення.

Діагностична вертикаль: Впровадження діагностичних мінімумів для об'єктивної оцінки здібностей, темпераменту та мотиваційної сфери. Перехід від хаотичного тестування до створення індивідуального психологічного профілю учня, що корелюється з вимогами ринку праці 2026+.

Інструментарій «Дія. Освіта» та цифрові проби: Інтеграція сучасних онлайн-сервісів у виховний процес. Використання симуляторів професій та освітніх серіалів як безпечного простору для «професійних примірок» без ризику помилки.

Управлінський дизайн: Адміністративна роль у забезпеченні профілізації старшої школи та налагодженні партнерства із закладами професійної та вищої освіти. Класний керівник як модератор і партнер індивідуальної освітньої траєкторії учня. Побудова моделі ефективної

взаємодії «адміністрація – класний керівник – батьки», супровод та підтримка дитини у виборі профілю навчання та майбутньої професії.

Тема 1.6. Профорієнтаційна робота в умовах інклюзивного освітнього середовища.

Теоретичні засади інклюзивної професійної орієнтації (поняття, мета, завдання та принципи), практичні інструменти його реалізації в закладі освіти. Нормативно-правові засади профорієнтаційної роботи в умовах інклюзивного навчання.

Аналіз особливостей професійного самовизначення здобувачів освіти з особливими освітніми потребами з урахуванням їхніх індивідуальних можливостей, інтересів та освітніх потреб, роль педагогічних працівників, практичного психолога, соціального педагога та команди психолого-педагогічного супроводу у формуванні індивідуальної професійної траєкторії учня, вивчення його задатків, інтересів, уподобань щодо вибору профілю навчання та майбутньої професії.

Інструменти і технології інклюзивної профорієнтації: аналіз практичних кейсів, адаптації профорієнтаційних методик і діагностичних інструментів, розроблення індивідуальних маршрутів професійного розвитку, планування професійних проб і профільних освітніх траєкторій з урахуванням ресурсів закладу освіти, громади та міжвідомчої взаємодії.

Тема 1.7. Тематична дискусія «Сучасна школа і потреби учнів у підготовці до свідомого вибору майбутньої професії: допомагаємо чи не заважаємо?»

Світ цифрових технологій і нових професій: школа втручається у вибір професії чи супроводжує й допомагає дитині у такому виборі?

Як маємо спрацювати, щоб побудувати цілісну систему професійної орієнтації у ЗЗСО? Чи реально вирішити це питання в умовах воєнного/повоєнного часу?

Вчитель реально здатен допомогти учням в успішному виборі професії сучасного цифрового суспільства? Чи краще нехай не заважає?

Вплив батьків на вибір профілю навчання і подальшого визначення дитини щодо вибору професії: «за» і «проти».

Що, на вашу думку, важливіше: отримання диплома про вищу освіту чи вибір улюбленої роботи (професії)? Чи завжди ці два поняття співпадають у житті молоді людини?

МОДУЛЬ III. Профільне навчання

Тема 3.1. Нормативно-правове забезпечення профільної освіти

Профільна освіта як вимога державної освітньої політики. Місце профільної старшої школи в системі загальної середньої освіти України. Закон України «Про освіту» та «Про повну загальну середню освіту»: ключові положення щодо профілізації. Державний стандарт профільної середньої освіти: логіка, структура, нові підходи. Академічна свобода закладу освіти в умовах профільної школи. Індивідуальна освітня траєкторія учня: нормативне підґрунтя і реальні межі реалізації. Відповідальність закладу освіти та педагогічних працівників за реалізацію профільного навчання.

Тема 3.2. Концептуальні засади профільної середньої освіти

Трансформація вітчизняної системи повної загальної середньої освіти на нових концептуальних засадах на рівні профільної середньої освіти. Передумови реформи старшої школи. Засади профілізації: глибока індивідуалізація та диференціація навчання, урахування потреб і інтересів учнів, їхніх здібностей і життєвих намірів самореалізації. Основні принципи та елементи концепції: дитиноцентризм та вибір, два складники змісту освіти, педагогіка партнерства, формування компетентностей, нова структура школи, автономія ліцеїв, умотивований вчитель. Основні концептуальні положення. Ключові елементи концепції розвитку академічних ліцеїв. Ключові інструменти реалізації.

Тема 3.3. Підготовка до профільного навчання в базовій середній освіті: завдання та реалізація

Допрофільне навчання як система педагогічної, психологічної, інформаційної та організаційної підтримки учнів базової школи, яка сприяє їх самовизначенню. Нормативно-методологічна основа допрофільного навчання. Мета, завдання і зміст підготовки до профільного

навчання в базовій середній освіті. Дидактичні принципи допрофільного навчання. Технології допрофільної підготовки. Етапи проведення. Структура і форми реалізації. Напрями роботи з підготовки до профільного навчання в базовій середній освіті: інформаційний, психологічний, діяльнісний. Критерії визначення готовності учнів до вибору профілю навчання.

Тема 3.4. Особливості організації освітнього процесу у старшій профільній школі: мовно-літературний кластер

Місце мовно-літературного кластера в моделі профільної старшої школи. Компетентнісні результати навчання мовно-літературного кластера: мовна, читацька, комунікативна, культурна та громадянська компетентності; наскрізні вміння (критичне мислення, аргументація, медіаграмотність). Структура освітнього компонента кластера. Міжпредметна та міжмовна інтеграція в межах кластера. Організація навчальної діяльності учнів у мовно-літературному кластері. Освітнє середовище та ресурси мовно-літературного кластера.

Профорієнтаційний потенціал мовно-літературного кластера: зв'язок із гуманітарними, комунікаційними, креативними професіями, формування усвідомленого освітнього вибору учнів.

Тема 3.5. Особливості організації освітнього процесу у старшій профільній школі: STEM кластер

Психолого-педагогічні засади вивчення інтересів та нахилів учнів 9-10 класів як важливого етапу початкового професійного самовизначення в системі загальної середньої освіти. Вікові особливості підліткового віку, закономірності формування пізнавальних, навчальних і позанавчальних інтересів, розвиток здібностей і схильностей учнів, а також вплив освітнього середовища школи на процес самопізнання та становлення особистості дитини.

Структура моделі профорієнтаційної роботи. Самопізнання (інтереси, здібності, цінності). Світ професій і ринку праці.

Роль закладу освіти в системі профорієнтації: що реально може зробити вчитель. Профорієнтація як частина освітнього процесу, а не окремий захід. Інтеграція профорієнтації в предмети (біологія, географія, «Підприємництво та фінансова грамотність», технології тощо).

Кластерний підхід в профільній освіті. STEM-кластер в контексті профільного навчання. Формування STEM-кластеру на основі посиленої уваги до математичної, природничої, інформатичної та технологічної галузей та орієнтації на розвиток математичного та творчого мислення, розуміння природничих явищ, високого рівня цифрової грамотності, вміння формулювати гіпотези, проводити дослідження та конструювати, готовності до постійного навчання та перекваліфікації, вміння працювати у мультидисциплінарних командах. Формування та основна мета профілів кластеру. Години за «трьома кошиками». Нові професії майбутнього.

Тема 3.6. Особливості організації освітнього процесу у старшій профільній школі: соціально-гуманітарний кластер

Соціально-гуманітарний кластер у старшій профільній школі. Освітній простір для формування свідомого професійного вибору учнів, розвитку громадянської компетентності, культурної ідентичності та навичок глобального мислення. Поглиблене вивчення історії, громадянської освіти, географії як чинник міждисциплінарної підготовки здобувачів освіти до професійної діяльності у сферах публічного управління, освіти, культури, креативних індустрій, міжнародних відносин, туризму, медіа та діяльності інститутів громадянського суспільства.

Сучасні моделі професійної орієнтації у соціально-гуманітарному кластері з урахуванням глобальних трансформацій 2030-х років: посилення процесів глобалізації, цифровізації суспільства, зростання ролі громадянських і міжкультурних компетентностей, а також soft skills, як чинників конкурентоспроможності молоді на ринку праці. Потенціал профільного навчання як механізму побудови індивідуальних освітньо-професійних траєкторій учнів старшої школи.

Значення партнерської взаємодії закладу освіти з громадами, культурними установами, органами місцевого самоврядування, громадськими організаціями та міжнародними інституціями як ресурсу професійного самовизначення учнів соціально-гуманітарного спрямування.

ПИТАННЯ ТА ЗАВДАННЯ ДЛЯ САМОСТІЙНОЇ РОБОТИ

1. Ознайомтеся зі звітом Світового Економічного Форуму «Майбутнє робочих місць: 2025» (The Future of Jobs Report 2025. (<https://www.weforum.org/publications/the-future-of-jobs-report-2025/digest/>)) та проаналізувати стан і тенденції ринку праці у Вашому регіоні, окреслити перспективи роботи ЗЗСО щодо проведення професійної орієнтації з дітьми та молоддю у контексті сучасних викликів.
2. Доберіть приклади (фрагменти) ігрових або інтегрованих занять, які сприяють формуванню у дітей позитивного ставлення до праці та професій.
3. Обґрунтуйте забезпечення наступності профорієнтаційної роботи між дошкільною, початковою базовою та базовою середньою освітою в контексті профільного навчання.
4. Профорієнтація у базовій школі: конструювання фрагменту профорієнтаційної роботи для 5-9 класів в умовах обмежень (немає штатного психолога, немає окремих годин на профорієнтацію, батьки мають суперечливі очікування, клас неоднорідний за мотивацією). Запропонуйте 1 профорієнтаційний інструмент, інтегрований у ваш предмет. Які зміни в учнів відбуваються після профорієнтаційного втручання і чи пов'язані вони саме з ним?
5. Обґрунтуйте Ваше бачення яким чином профільне навчання може бути інтегроване в систему інклюзивної профорієнтаційної роботи закладу освіти.
6. Проаналізуйте умови та ресурси закладу освіти, що можуть забезпечувати ефективне професійне самовизначення здобувачів освіти з особливими освітніми потребами. Запропонуйте Ваше бачення щодо забезпечення якості такої роботи у закладі освіти.
7. Алгоритм психолого-педагогічного консультування батьків при розбіжності їхніх очікувань із професійними нахилами дитини.
Завдання: Спираючись на посібник З. Охріменко (2025), сформулюйте 5 практичних порад для батьків випускників, які допоможуть їм стати конструктивними партнерами у професійному виборі дитини.
8. Виклики та можливості у впровадженні профільної освіти.
9. Створюємо мотивувальне освітнє середовище в старшій профільній школі.
10. Труднощі, що виникають у підлітків під час первинного професійного самовизначення.
11. Побудова індивідуальної освітньої траєкторії учня в межах допрофільної підготовки?.
12. Інтерактивні методи, які сприяють усвідомленому вибору профілю.
13. Навички 21 століття, які розвиває STEM-освіта у старшокласників.
14. Труднощі, які можуть виникнути у старшокласників під час вибору STEM-профілю.
15. Як підтримувати мотивацію учнів до STEM-напрямів.
16. Опрацюйте аналітичні та прогностичні матеріали щодо розвитку професій соціально-гуманітарного напрямку до 2030 року (освіта, публічне управління, культура, міжнародна співпраця, медіа, туризм, креативні індустрії). Визначте п'ять актуальних професій або професійних ролей, що формуються на міждисциплінарному перетині історії, правознавства, громадянської освіти, географії. Складіть матрицю співставлення компетентностей зазначених професій з чинними освітніми програмами соціально-гуманітарних дисциплін. Визначте, які елементи змісту вже формують професійно значущі компетентності, а які потребують доповнення або модернізації.
17. Проаналізуйте соціально-культурне та освітнє середовище вашої громади. Розробіть карту стейкхолдерів соціально-гуманітарного кластеру (органи місцевого самоврядування, заклади культури, музеї, бібліотеки, туристично-краєзнавчі установи, громадські та волонтерські організації, локальні медіа, міжнародні освітні ініціативи, культурні хаби).

Список рекомендованих джерел

1. Про освіту: Закон України від 05.09.2017 №2145-VIII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2145-19#Text>
2. Про повну загальну середню освіту: Закон України від 16.01.2020 №2628-III. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/463-20#Text>
3. Про дошкільну освіту: Закон України від 06.06.2024 № 3788-IX. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3788-20>
4. Державний стандарт початкової освіти: постанова Кабінету Міністрів України 21 лютого 2018 р. № 87 (у редакції постанови Кабінету Міністрів України від 24 липня 2019 р. № 688). URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/688-2019-%D0%BF#Text>
5. Державний стандарт базової середньої освіти : затв. постановою Кабінету Міністрів України від 30.09.2020 № 898 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://zakon.rada.gov.ua>
6. Державний стандарт профільної середньої освіти : затв. постановою Кабінету Міністрів України від 30.09.2020 № 898 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://zakon.rada.gov.ua>
7. Професійний стандарт «Вчитель закладу загальної середньої освіти»: Наказ Міністерства освіти і науки України від 29.08.2024 №1225. URL: <https://mon.gov.ua/npa/prozatverdzhennia-profesiinoho-standartu-vchytel-zakladu-zahalnoi-serednoi-osvity>
8. Базовий компонент дошкільної освіти / Байєр О.М. та ін. 2021. 37 с. URL: <https://bit.ly/3CannQl>
9. Концептуальні засади реформування профільної середньої освіти (академічні ліцеї). URL: [file:///C:/Users/adm%D1%96n/Downloads/6707d8e859464499201950%20\(2\).pdf](file:///C:/Users/adm%D1%96n/Downloads/6707d8e859464499201950%20(2).pdf)
10. Бернацька Л. А. Професійна спрямованість старшокласників в умовах військового часу : кваліфікаційна робота. – Рівне : Поліський національний університет, 2024. – 53 с. URL: http://ir.polissiauniver.edu.ua/bitstream/123456789/16670/1/Bernatska_LA_KR_053_2024.pdf
11. Гончаренко С. У., Савченко О. Я. Педагогічні засади ранньої профорієнтації особистості: монографія. – Київ : Педагогічна думка, 2018. – 176 с.
12. Гуцан Л.А., Морін О.Л., Охріменко З.В., Пархоменко О.М., Гриценко Л.І. & Ткачук І.І. (2016). Професійне самовизначення учнівської молоді в умовах освітнього округу: монографія (О. Л. Морін, ред.). Харків: «Друкарня Мадрид». URL: <http://surl.li/oixc>
13. Джинчарадзе Н.Г., Літвінчук Л.Й., Савченко Н.В., Ортікова Н.В., Балашова Н.В., Грамма О.В., Богуслав М.В. Путівник профорієнтації : наук.-практ. реком. – К.: ІПК ДСЗУ, 2018. – 43 с. – Режим доступу: <https://www.dcz.gov.ua/publikaciya/putivnyk-proforiyentaciyi-2018>
14. Допрофільна освіта в сучасній середній школі. URL: <http://osvita.ua/school/method/3966/>
15. Зміст, форми й методи формування кар'єрної спрямованості в учнів ЗЗСО: метод. посібник / З. В. Охріменко, О. Л. Морін [та ін.] ; за ред. З. В. Охріменко. — Івано-Франківськ: НАІР, 2025. — 76 с. URL: <https://drive.google.com/drive/folders/1pQz9Wq2qCIB1-u55rvecC7CJh4VwS8Xz>
16. Капченко Л.М., Савченко Н.В., Літвінчук Л.Й., Грамма О.В. Професії майбутнього для України: наук.-практ. розробка – К.: ІПК ДСЗУ, 2017. – 47 с.
17. Капченко Л.М., Савченко Н.В., Ортікова Н.В., Балашова Н.В., Літвінчук Л.Й., Грамма О.В. Конспект профорієнтаційного заняття «Професії майбутнього» : наук.-практ. реком. – К.: ІПК ДСЗУ, 2017. – 35 с.
18. Клокар Н.І. Професійний розвиток педагога цифрового середовища: концептуальні засади. XII Міжнародної науково-практичної конференції «SCIENCE AND TECHNOLOGY: CHALLENGES, PROSPECTS AND INNOVATIONS». 17-19.07.2025 р. Осака, Японія. С.64-75.
19. Концепція розвитку штучного інтелекту в Україні (2020). URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1556-2020-%D1%80#Text>.
20. Кремень В.Г., Топузов О.М., Ляшенко О.І., О. І., Мальований, Ю. І., & Засєкіна, Т. М. (2023). Профільна середня освіта: концептуальні засади для Нової української школи. Вісник Національної академії педагогічних наук України, 5(2), 1-8. DOI: <https://doi.org/10.37472/v.naes.2023.5201>

21. Людина і світ професій: навч.-метод. посібник (для 8–9-х кл.) / О. В. Мельник, О. Л. Морін [та ін.] ; за ред. О. Л. Мельника. — Івано-Франківськ: «НАІР», 2015. — 160 с. URL: <https://drive.google.com/drive/folders/1pQz9Wq2qCIB1-u55rvecC7CJh4VwS8Xz>
22. Ляшенко Л. М. Модель профорієнтаційної роботи в закладах дошкільної освіти // Вісник післядипломної освіти. — 2021. — Вип. 15. — С. 92–101.
23. Методичні рекомендації з профорієнтаційної роботи. — Київ: Український інститут освіти дорослих, 2021. — PDF.
24. Міністерство освіти і науки України. Методичні рекомендації щодо ознайомлення дітей дошкільного та молодшого шкільного віку зі світом професій. — Київ : МОН України, 2020. — 38 с.
25. Міністерство освіти і науки України. Профорієнтація школярів. URL: https://mon.gov.ua/osvita-2/zagalna-serednya-osvita/proforientatsiya-shkolyariv?utm_source=chatgpt.com
26. Навички, необхідні роботодавцям. Підсумки опитування роботодавців STEP Світовим банком : Мат-ли робочої наради 24.10.2016. — К., 2016. — 10 с.
27. Національна економічна стратегія на період до 2030 року. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/179-2021-%D0%BF#Text>
28. Національне форсайт-дослідження «Україна – 2035: людський капітал та ринок праці». URL: https://hryoutest.in.ua/learn/capital/#/lessons/bjYCExrlf7_HJrKd4za6ERjuc6VDiEoWM.
29. Платформа «Дія.Освіта». Розділ «Профорієнтація та кар'єра». URL: <https://osvita.dii.gov.ua/>
30. Положення про деякі типи організації освітньої діяльності закладів дошкільної освіти: постанова Кабінету Міністрів України від 7 липня 2025 р. № 818. URL: <https://osvita.ua/doc/files/news/949/94999/68711e31ea9d5610876400.pdf>
31. Професійна орієнтація у новій українській школі. Методичні матеріали. URL: <https://drive.google.com/drive/folders/1pQz9Wq2qCIB1-u55rvecC7CJh4VwS8Xz>
32. Прохоренко Л. Інклюзивне навчання. Дитина із труднощами у навчанні / Леся Прохоренко. — Київ: Літера ЛТД, 2019. — 48 с. — ISBN 978-966-945-015-9.
33. Спіріна Н. А. Соціально-гуманітарний кластер у профільній старшій школі: формування кар'єрних компетентностей // *Освітні горизонти*. — 2025. — № 1. — С. 12–18. — URL: <https://osvita.ua/school/reform/93652/>
34. Юрчинська Г. К. Профорієнтація: Навчальний посібник. — К.: Київський університет, 2016. — 271 с.
35. Як запровадити профільну освіту не “для галочки”, а для учнів. URL: <https://nus.org.ua/2020/06/04/yak-zaprovadyty-profilnu-osvitu-ne-dlya-galochky-a-dlya-uchniv/>